

מחלקת יעוץ וחקיקה

רח' ארלזורוב 93 תל אביב טל: 03-6921935 פקס: 03-6921938

תאריך: שבת 28 ינואר 2017 א' שבט תשע"ז

לכבוד
ועדת חוקה חוק ומשפט
כנסת ישראל
ירושלים
נכבדים,

**הנדון: תקנות הדיינים (כשירות של מנהל בתי הדין הרבניים) תשע"ז 2016
עמדת נעמת לקראת הדיון הקבוע ליום שני 30/1/2017**

עמדת נעמת בקצירת האומר:

נעמת מברכת על קיום הדיון בטיוטת התקנות, בהתאם להחלטות בית המשפט העליון בעתירה, שהגיש ארגון נעמת יחד עם הארגונים מבוי סתום וויצו (בג"ץ 8213/14), לבטל את הפגיעה בזכות יסוד של נשים להציג מועמדות לתפקיד מנכ"ל בתי הדין הרבניים.¹

יחד עם זאת, בטיוטת התקנות, בנוסחה המוצע, נפלו בפגמים מהותיים, שעלולים לסכל את המטרה שלשמה נועדה - מתן אפשרות אמיתית לנשים להתמודד לתפקיד מנכ"ל בתי הדין הרבניים.

יצוין כי נעמת ויתר העותרות כבר העירו על נוסח התקנות במאי 2016 ואף בית המשפט העליון, בהחלטתו מיום 3/8/2016, קיבל את ההערות וקבע ביחס לפגמים, כי "יש נושאים הטעונים הבהרה (כגון השאלה אם אין מקום שהחלופות לכשירות יהיו עורך דין/עורכת דין או טוען רבני/טוענת רבנית, תוך שעורכי דין (ולא טוענים/טוענות) נדרשים לבחינות; כן גם באשר לאפשרות של הארכת ותק נדרש (כהצעות העותרות) וכדומה...". למרבה הצער, למרות האמור, לא הוגש נוסח מתוקן של התקנות.

בהתאם לדעת נעמת, יש לתקן את טיוטת התקנות, באופן שיבטיח סיכוי אמיתי למועמדת אישה להתמנות כמנהלת כללית לבתי הדין הרבניים.

עמדת נעמת בהרחבה כללי

1. ביום 2/12/2014 הגיש ארגון נעמת יחד עם ארגון מבוי סתום וויצו עתירה נגד שרת המשפטים ואחרים² ("העתירה"), בעניין ופרשנותו של סעיף 13 לחוק הדיינים תשט"ו-1955 (להלן: "חוק הדיינים" וגם "החוק"), ושאלת עצם חוקתיות הוראותיו.

2. יוזכר כי סעיף 13 לחוק המאפשר למנות למנהל בתי הדין הרבניים רק דיין או אדם הכשיר להיבחר כרב עיר. קרי בפועל רק גברים יכלו להציג את מועמדותם לתפקיד.

3. הרקע לעתירה סירוב ארוך שנים של המדינה לאפשר לנשים אף להציג מועמדות לתפקיד מנהל/ת כללית של בתי הדין הרבניים³, ובפרט לבקשת עו"ד בתיה כהנא דרור, מנהלת מבוי סתום להציג את מועמדותה לתפקיד.

¹ למען גילוי נאות וסדר טוב יצוין כי הח"מ מייצגת את העותרות יחד עם עוה"ד עירית גזית ובתיה כהנא דרור
² בג"ץ 8213/14 בתיה כהנא דרור ואח' נ' שרת המשפטים ואח' בהמשך לאחר העברת סמכויות למשרד לשירותי דת צורף השר לשירותי דת.
³

4. אין צורך להכביר מילים על החשיבות המיוחדת במינוי אישה לתפקיד מנהלת כללית לבתי הדין הרבניים. מדובר בגוף בו כל הדיינים הינם גברים, וכמעט כל העובדים בו, בפרט בעלי תפקידים בכירים, הינם גברים. החשיבות אף גוברת לנוכח העובדה שכמחצית הבאים בשעריו (לעיתים רבות שלא מבחירה), הינם נשים. גם ביהמ"ש העליון עמד על כך במסגרת החלטותיו בעתירה.
5. ביום 7/1/2016 בהמשך לדיון בעתירה, ניתנה החלטת בית המשפט העליון (העתק מצ"ב), במסגרתה, הוצע מתווה, לפיו תתוקן בתקנה 4 לתקנות שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר), תשס"ז-2007, באופן שיתווסף "מסלול נוסף לארבעת המסלולים לכושר רב עיר ... קרי, סעיף קטן שעניינו אך ורק כשירות לעניין סעיף 13 לחוק הדיינים, ושכמובן יחול על נשים וגברים כאחד.
6. רק במאי 2016 הועברה טיוטת תקנות לעותרות ולבית המשפט העליון. העותרות העירו על נוסח התקנות ואף בית המשפט העליון קבע בהחלטתו מיום 3/8/2016 (מצ"ב) כי "יש נושאים הטעונים הבהרה (כגון השאלה אם אין מקום שהחלופות לכשירות יהיו עורך דין/עורכת דין או טוען רבני/טוענת רבנית, תוך שעורכי דין (ולא טוענים/טוענות) נדרשים לבחינות; כן גם באשר לאפשרות של הארכת ותק נדרש (כחצעות העותרות) וכדומה...".
7. בהתאם, יש לדעת נעמת לתקן את נובח התקנות, באופן שיבטיח מתן סיכוי אמיתי לנשים להתמודד ואף להתמנות לתפקיד מנהלת כללית לבתי הדין הרבניים..

התייחסות לנוסח טיוטת התקנות לגופה:

8. כאמור, עולה חשש, כי הנוסח המוצע טומן בחובו חסמים ומכשולים שעלולים לסכל המטרה שלמה הוכנה טיוטת התקנות - לאפשר סיכוי אמיתי לבחירת אישה לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים.
9. בטיוטת התקנות נקבעו תנאי כשירות של מנהל בתי הדין הרבניים. בין השאר נקבע בתקנה 1 לטיוטת התקנות כי על מועמד להיות:
- (1) תושב ישראל
 - (2) ...עורך דין ובנוסף יש לו אחד מאלה: רישיון טוען רבני או תואר שני במשפט עברי.
 - (3) עמד בבחינות שערך המשרד לשירותי דת, על ידי ועדה בוחנת שימנה השר לשירותי דת בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול, כולל בחינה בתחום המעשי של המקצוע.
 - (4) הוא בעל ניסיון של 5 שנים לפחות בהופעה בבתי הדין הרבניים
 - (5) מבחינת אופיו ואורח חייו הוא ראוי לשמש בתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים.
10. **ביחס לתקנה 1(2) לטיוטת התקנות** - במקובל והוסכם על כל הצדדים ואף בית המשפט הנכבד עצמו העיר כי יש מקום לדרישת ידע בתחומי ההלכה היהודית, והכרות עם מערכת בתי הדין הרבניים. יחד עם זאת אין מקום להגביל את הכשירות לתפקיד רק למי שהוסמך כטוען רבני או בעל תואר שני במשפט עברי.
11. יצוין, כי במהלך השנים הלכה וגדלה המגמה של נשים, גם אלה המתמחות בייצוג בבתי הדין הרבניים, להעדיף מסלול לימודי עריכת דין על פני מסלול צר של "טוענת רבנית". אין בכך כדי לפגוע בידע והכישורים הרלוונטיים לתפקיד מנהל/ת בתי הדין הרבניים. בדומה גם לימודי תואר שני במשפט עברי, בכל הכבוד, אינם מכשירים מועמד לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים. מדובר בתואר תיאורטי בלבד, שאין

³ כפי שפורט בהרחבה בעתירה, למרות שבמהלך השנים הוגשו מספר עתירות בנושא (בג"ץ 5720/10 המרכז לקידום מעמד האישה ע"ש רות ועמנואל רקמן ואח' נ' שר המשפטים ואח', פורסם בנבו, בג"ץ 151/11 המרכז לקידום מעמד האישה ע"ש רות ועמנואל רקמן ואח' נ' שר המשפטים ואח', פורסם בנבו). עד הגשת העתירה, לא נבחנה השאלה לגופה.

בו בהכרח, כדי לתרום להבנת מערכת בתי הדין הרבניים. זאת ועוד, ישנן דרכים ותוכניות לימודיות נוספות אשר מקנות ידע הלכתי נרחב - כך למשל לימודים במסגרת המכון הגבוה לתורה - המדרשה של אוניברסיטת בר אילן ועוד. יוזכר שוב כי מדובר בתפקיד מנהלי בלבד ואף בית המשפט העליון עמד על כך בהחלטותיו בעתירה.

בהתאם מוצע כי במסגרת תקנה 1(2) לטיטות התקנות ייקבע כי די בתואר בעריכת דין ואילו בתקנה 1(4) לטיטות התקנות ניתן להרחיב את הניסיון הנדרש ל- 10 שנים במקום 5 שנים כמוצע בתקנת משנה 1(4).

12. **ביחס לתקנה 1(3) לטיטות התקנות** תקנת משנה זו מחייבת את המועמד/ת לעמוד בבחינות שיערכו ע"י המשרד לשירותי דת, באמצעות ועדה בוחנת שתמונה בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול, ויכללו בחינה בתחום המעשי של המקצוע. מדובר בנוסח מעורפל, המאפשר המשך ההגמוניה הגברית והדרת נשים מתפקיד מנהל/ת בתי הדין הרבניים.

כך למשל, התקנה אינה קובעת את הרכב הוועדה הבוחנת; ברור גם כי מתן זכות וטו על הרכב הוועדה, לנשיא בית הדין הרבני הגדול עלולה לסכל את מטרת תיקון התקנות מעיקרו. יצוין כי במסגרת העתירה, הביע נשיא בית הדין הרבני הגדול התנגדות מפורשת לאפשרות מינוי אישה לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים.

זאת ועוד, לא נקבע האם מדובר בבחינות בע"פ או בכתב, ומה כוללות הבחינות מעבר לידע ב"תחום המעשי של המקצוע". עצם המונח "תחום המעשי של המקצוע" הינו מעורפל. לא ברור אף לאיזה "מקצוע" הוא מתייחס. יצוין כי הנוסח המוצע דומה ללשון תקנה 2(א)(3) לתקנות הטוענים הרבניים תשס"א 2001, אך לא בוצעו שינויים המחויבים. כך למשל בתקנה הועתק הביטוי בחינה בתחום המעשי של המקצוע, שברור למה כוונת מתקין התקנות ככל שמדובר בטוענים הרבניים, אך לא ברור מהו ביחס למנהל בתי דין רבניים. ככלל, הנוסח המוצע מותיר מרחב פרשני רחב מדי בידי הוועדה הבוחנת; בפרט נוכח העובדה, שמי שייקבע את הרכב הוועדה הבוחנת כבר גילה את התנגדותו למינוי אישה לתפקיד.

13. **ביחס לתקנה 1(5) לטיטות התקנות** - לדעת העותרות, גם תנאי הכשירות הקבוע בתקנת משנה 1(5) מעלה חשש כבד, כי ישמש כלי לסינון והדרה של נשים מהתפקיד. העותרות סבורות, כי מדובר בתנאי כשירות, אשר עלול להוות "מכשיר" להעדפת מועמדים מסוימים (גברים), בהיותו מעורפל ובלתי ניתן למדידה, זאת ועוד, עצם רצונה של אישה להתמנות לתפקיד זה, עלול להיזקף לחובתה בהקשר של תנאי זה. זאת במיוחד לנוכח התנגדותו והסתייגותו של מי שאמור להיות בעל זכות וטו ביחס למועמד לתפקיד – נשיא בית הדין הרבני הגדול.

14. לסיכום, יש לתקן את הנוסח המוצע של טיטות התקנות, באופן שייתן סיכוי אמתי לאשה להתמודד לתפקיד מנהלת בתי הדין הרבניים, ובהתאם להחלטות בית המשפט העליון בעתירה.

בכבוד רב
גלי עציון, עו"ד
מנהלת מח' יעוץ וחקיקה נעמת